Vanhemmuus jatkuu

SELKO

Selkokielinen opas sinulle, jonka lapsi on otettu huostaan tai sijoitettu kodin ulkopuolelle

Kehitysvammaisten Tukiliitto ry

Vanhemmuus jatkuu

Selkokielinen opas sinulle, jonka lapsi on otettu huostaan tai sijoitettu kodin ulkopuolelle

Teimme tämän selkokielisen oppaan, sillä vanhemmuus jatkuu silloinkin, jos lapsi otetaan huostaan tai sijoitetaan kodin ulkopuolelle.

Teksti	Voikukkia-toiminnan ja Vahvistu vanhempana -hankkeen työryhmä
Selkomuokkaus	Tuula Puranen
Ulkoasu	Jaana Teräväinen

Kuvalähteet Voikukkia-toiminta, kuvapankit Freepik / Iakov Filimonov ja Shutterstock

ISBN 978-952-7059-37-1
ISBN 978-952-7059-38-8 (pdf)

Paino Euraprint, 2020

Kehitysvammaisten Tukiliitto ry
Pinninkatu 51
33100 Tampere

www.tukiliitto.fi

Kehitysvammaisten Tukiliitto ry

Huostaanoton jälkeenkin vanhemmuus
VOIKUKKIA

Kaikille EVÄÄT elämään

Sisältö

1. Vanhemmuus jatkuu 5
Sanastoa 5

2. Huostaanotto ja sijoittaminen
ovat osa lastensuojelua 6
Sanastoa 8
Sanastoa 9

3. Huostaanotto päättyy
viimeistään täysi-ikäisenä 10

4. Vanhemmuus jatkuu
myös huostaanoton ja sijoituksen aikana 12
Sanastoa 13

5. Huostaanoton vaikutuksia 14
Huoltajan oikeudet 16

6. Monenlaisia tunteita 17
Vinkkejä omien tunteiden kohtaamiseen 18

7. Tapaamiset ja yhteydenpito 19
Ajatuksia ja vinkkejä yhteistyöstä 22

8. Pidä huolta itsestäsi 23
Vanhemman muistilista 23

1. Vanhemmuus jatkuu

**Vanhemmuus jatkuu silloinkin,
jos lapsi otetaan huostaan
tai sijoitetaan kodin ulkopuolelle.**

Vanhempi on aina
oman lapsensa vanhempi.
Vanhemmuus jatkuu silloinkin,
jos lapsi otetaan huostaan
tai sijoitetaan kodin ulkopuolelle.

Olet edelleen lapsesi äiti tai isä
ja tärkeä osa hänen elämäänsä.
Tämä opas on tarkoitettu kaikille,
jotka haluavat selkokielistä tietoa
lastensuojelusta ja vanhemmuudesta
huostaanoton tai sijoituksen jälkeen.

Huostaanotto tai sijoitus
voivat aiheuttaa syvän kriisin.
Oppaan tärkein viesti on,
että kriisistä voi selvitä
ja siihen on olemassa apua.

Opas on syntynyt yhteistyönä,
jonka osapuolet olivat
Kasper – Kasvatus- ja perheneuvonta ry:n
Voikukkia-toiminta ja
Kehitysvammaisten Tukiliiton
Vahvistu vanhempana -hanke.

Sanastoa

Huostaanotto

Huostaanotto tarkoittaa,
että kunnan sosiaalitoimi päättää, ettei lapsi voi olla kotona.
Sosiaalityöntekijät etsivät lapselle paikan, jossa hänestä huolehditaan.

Sijoitus

Sijoitus tarkoittaa, että lapsi muuttaa asumaan
kodin ulkopuolelle sijaishuoltopaikkaan.

Päätös huostaanotosta tai sijoittamisesta on viranomaispäätös.
Käytännössä sen tekee yleensä johtava sosiaalityöntekijä.

2. Huostaanotto ja sijoittaminen ovat osa lastensuojelua

Lastensuojelun tarkoitus on turvata lapsen kasvu ja kehitys.

Jos turvallinen kasvu ja kehitys ovat vaarassa lapsen kotona, lapsi tarvitsee apua. Silloin lastensuojelu voi päättää, että lapsi otetaan huostaan tai sijoitetaan kodin ulkopuolelle sijaishuoltoon esimerkiksi toiseen perheeseen.

Huostaanotto ja lapsen sijoittaminen ovat siis osa lastensuojelua. Lastensuojelu taas perustuu lakiin, tarkemmin sanoen lastensuojelulakiin.

Kun lapsi otetaan huostaan tai sijoitetaan kodin ulkopuolelle, vanhempien asema muuttuu. He eivät enää ole lapsen lähivanhempia, vaan heistä tulee etävanhempia. He eivät enää päätä lapsen asioista, vaan päätökset tekee sosiaalitoimi.

Vanhempia kuullaan ennen päätösten tekoa.

Huostaanotto pitää aina perustella

Huostaanottoon tai sijoittamiseen pitää olla vakavat perustelut. Lapsen turvallinen kasvu ja kehitys voivat vaarantua eri syistä.

Turvallinen kasvu ja kehitys voivat olla vaarassa esimerkiksi väkivallan takia. Myös vakavat puutteet huolenpidossa haittaavat lapsen turvallista kasvua ja kehitystä.

Joskus lapsi voi itse käyttäytyä itselleen haitallisella tavalla. Lapsi saattaa esimerkiksi käyttää päihteitä, tai hän on voinut tehdä vakavan rikoksen. Nämäkin voivat olla perusteita huostaanottoon tai sijoitukseen.

Muita syitä ovat lapsen psyykkiset ongelmat tai itsetuhoisuus. Itsetuhoisuus tarkoittaa esimerkiksi sitä, että lapsi haluaa vahingoittaa itseään.

Huostaanotto ja sijoittaminen ovat raskaita ja vaativia toimenpiteitä. Ennen kuin niihin ryhdytään, pitää aina ensin kokeilla, onko avohuollon palveluista riittävästi apua.

Jos avohuollon apu ei riitä ja lapsen kasvu ja kehitys ovat edelleen vakavassa vaarassa, viranomaiset hakevat lapselle huostaanottopäätöstä.

Perhe voi pyytää lausuntoja

Huostaanotto ja sijoittaminen ovat aina viimeisiä vaihtoehtoja. Jos niihin päädytään, vanhemmilla ja lapsella on oikeus tietää perustelut. Heillä on oikeus nähdä lasta koskevat asiakirjat.

Kun huostaanotosta tai sijoituksesta aletaan tehdä päätöksiä, sosiaalityöntekijät pyytävät usein lausuntoja niiltä toimijoilta, jotka tuntevat lasta ja perhettä. Heitä voivat olla esimerkiksi jotkut koulun ja päiväkodin työntekijät.

Myös perhe voi pyytää lausuntoja sellaisilta tahoilta, jotka tuntevat lapsen. Lausunnot annetaan sosiaalityöntekijälle. Hän päättää, onko lausunnoilla merkitystä, kun hän tekee päätöstä huostaanotosta tai sijoituksesta.

Jos lapsi on välittömässä vaarassa, hänet sijoitetaan kiireellisesti.

Kun lapsi on saatu turvaan, tehdään ratkaisuja pitemmälle tulevaisuuteen.

Lasta ja vanhempia kuullaan, kun päätöksiä valmistellaan

Kun lastensuojelun päätöksiä tehdään, kuullaan vanhempia eli he voivat kertoa mielipiteensä. Myös 12 vuotta täyttänyt lapsi saa kertoa oman mielipiteensä huostaanotosta. 12 vuotta nuoremmankin lapsen mielipide selvitetään. Ajatusten kertominen on lapsen oikeus.

Sosiaalityöntekijä järjestää kuulemista varten tilaisuuden. Kuulemistilaisuudessa kerrotaan lapselle ja vanhemmille, mitä huostaanotto tarkoittaa ja miksi sosiaalitoimi pitää sitä tarpeellisena.

Heille kerrotaan siitä, miten huostaanotto vaikuttaa lapsen ja perheen oikeuksiin. Lisäksi he saavat tietoa paikasta, jota viranomaiset ovat ajatelleet lapsen sijaishuoltopaikaksi.

Kuulemistilaisuudessa lapselta ja vanhemmilta kysytään, hyväksyvätkö he huostaanoton ja sijaishuoltopaikan. Jos he hyväksyvät, johtava sosiaalityöntekijä päättää huostaanotosta tai sijoituksesta.

Jos vanhemmat ja 12 vuotta täyttänyt lapsi vastustavat huostaanottoa, päätöksen tekeminen siirtyy hallinto-oikeuteen.

Sosiaalitoimi lähettää
hallinto-oikeudelle
huostaanottohakemuksen
sekä kaikki asiakirjat,
jotka liittyvät hakemukseen.
Huoltaja saa kopion hakemuksesta.

Huoltajalla on oikeus antaa
oma vastineensa asiassa,
eli kertoa oma näkemyksensä
mahdollisesta huostaanotosta.

Sosiaalityöntekijä tiedottaa
lapselle ja vanhemmille
hakemuksen käsittelyn
eri vaiheista hallinto-oikeudessa.

Sosiaalityöntekijä valitsee
lapselle sijaishuoltopaikan.
Sijaishuolto tarkoittaa sitä,
että lapsen kasvatus ja hoito
järjestetään muualla kuin kotona.

Lapsi pyritään sijoittamaan
ensisijaisesti perhehoitoon
eli sellaiseen perheeseen,
jonka vanhemmat on koulutettu
sijaisvanhemmiksi.

Perhehoidon lisäksi
muita vaihtoehtoja ovat
lapsen sukulaiset
tai muut läheiset ihmiset,
ammatilliset perhekodit,
lastenkodit ja koulukodit.
Sijoituspaikka valitaan
lapsen tarpeiden mukaan.

Lapsen ja vanhemman asiakassuunnitelmat

Huostaanottoon tai sijoitukseen
kuuluu myös sen suunnittelu,
miten lapsen ja perheen tilannetta
pyritään parantamaan.

Sanastoa

Kiireellinen sijoitus

Jos lapsi on välittömässä vaarassa,
hänelle järjestetään nopeasti paikka,
jossa hänestä pidetään huolta.

Kiireellinen sijoitus saa kestää
enintään 30 vuorokautta.
Sen aikana sosiaalitoimen
pitää selvittää,
tarvitseeko lapsi sijoituspaikan
pidemmäksi aikaa.

Kiireellistä sijoitusta voidaan jatkaa
vielä toiset 30 vuorokautta.
Sen jälkeen lapsi palaa kotiin
tai hänet otetaan huostaan.

Huostaanottotarpeen arviointi

Huostaanotto pitää perustella.
Sitä varten
sosiaaliviranomaiset arvioivat
lapsen ja perheen tilanteen.

Arvioinnissa tarkastellaan näitä asioita:
- mikä on lapsen etu,
- millaisissa oloissa lapsi kasvaa,
- riittävätkö avohuollon tukitoimet ja
- käyttäytyykö lapsi itselleen
  haitallisella tavalla.

Näkökulmana on lapsen etu,
eli mahdollisuus kasvaa
ja kehittyä turvallisesti.

Suunnitteluun kuuluvat
keinojen rinnalla tavoitteet:
mitä muutoksia perheen
tilanteessa pitää tapahtua
eli miten keinojen pitäisi vaikuttaa?
Vaikutusten tulisi näkyä
huostaanoton tai sijoituksen aikana.

Suunnittelun kokonaisuutta
sanotaan lapsen asiakassuunnitelmaksi.
Keinojen ja tavoitteiden lisäksi
suunnitelmaan kirjataan, miten
sijoituksen aikana pidetään yhteyttä.

Suunnitelman tekee sosiaalityöntekijä.
Hän tekee sen neuvottelussa,
jolla on pitkä nimi:
asiakassuunnitelmaneuvottelu.

Neuvotteluun kutsutaan
lapsen vanhempi ja usein myös
sijaishuoltopaikan edustaja.

Vanhempi ja lapsi saavat
suunnitelman kirjallisena,
ja se tarkistetaan
ainakin kerran vuodessa.

Vanhemmalla on oikeus saada
myös oma asiakassuunnitelma.
Siinä arvioidaan,
millä keinoilla lapsi voisi palata kotiin.

Jos vanhemmalla on päihdeongelmia
tai mielenterveyden ongelmia,
suunnitelma voidaan tehdä
yhdessä aikuissosiaalityön tai
päihdehuollon ja
mielenterveyshuollon kanssa.

Sanastoa

Lapsen asiakassuunnitelma

Asiakirja, joka
sisältää suunnitelman
lapsen ja perheen tilanteen
parantamiseksi.
Suunnitelmassa ovat
tavoitteet ja keinot,
joilla tavoitteisiin pyritään.

Asiakirjan laatii sosiaalityöntekijä,
mutta suunnitteluun osallistuvat
myös lapsi, vanhemmat ja
sijaishuoltopaikan edustajat.

Vanhemman asiakassuunnitelma

Asiakirja, joka sisältää
suunnitelman, miten
vanhemman tilannetta
ja vanhemmuutta
pyritään parantamaan.

Suunnitelmassa ovat
tavoitteet ja keinot,
joilla ne voidaan saavuttaa.

3. Huostaanotto päättyy viimeistään täysi-ikäisenä

Huostassapito lakkaa, kun lapsi täyttää 18 vuotta eli tulee täysi-ikäiseksi.

Huostaanotto on voimassa toistaiseksi, eli se ei ole lopullinen. Huostassapito lakkaa aina, kun lapsi täyttää 18 vuotta eli tulee täysi-ikäiseksi.

Huostaanotto voidaan kuitenkin lopettaa jo sitä ennen. Jos huostaanotto halutaan lopettaa, lapsen oma sosiaalityöntekijä arvioi, voidaanko huostaanotto lopettaa vai pitääkö sitä jatkaa.

Jos lapsi tai huoltaja hakee huostaanoton lopettamista, sosiaalitoimi arvioi tilannetta. Arvioinnissa täytyy huomioida aina lapsen etu.

Arvioinnissa täytyy huomioida aina lapsen etu.

Kun lapsen etua arvioidaan, otetaan huomioon seuraavia asioita:

- huoltajan tilanne ja kyky vastata lapsen tarpeisiin,
- kuinka kauan sijaishuolto on kestänyt,
- lapsen ja sijaisvanhempien kiintymyssuhteen laatu,
- lapsen ja vanhempien kanssakäyminen ja
- lapsen mielipide.

Lapsella on oikeus jälkihuoltoon

Kun huostaanotto on päättynyt, lapsella tai nuorella on oikeus jälkihuoltoon 25-vuotiaaksi asti.

Jälkihuolto tarkoittaa sitä, että lapsella tai nuorella on mahdollisuus saada lastensuojelun tukitoimia.

Niitä ovat sosiaalityöntekijän tuki, sosiaaliohjaus sekä tuki opintoihin, työllistymiseen ja asumiseen sekä taloudelliseen tilanteeseen.

Jälkihuolto ei ole pakollista, mutta jos lapsi tai nuori haluaa sitä, hänelle tehdään yksilöllinen jälkihuoltosuunnitelma.

4. Vanhemmuus jatkuu myös huostaanoton ja sijoituksen aikana

Vanhempana oleminen ei lopu huostaanottoon ja sijoitukseen.

Olet edelleen lapsesi äiti tai isä.
Olet lapsellesi edelleen tärkeä.
Lapselle on tärkeää säilyttää
yhteys myös sisaruksiin,
isovanhempiin ja
muihin läheisiin sukulaisiin.

Huostaanotto tuo lapsen elämään
uusia ihmisiä,
esimerkiksi sijaisvanhemmat
tai laitoksen ohjaajat.

Sinä ja lapsen toinen vanhempi
olette rinnakkaisvanhempia
ja toimitte yhteistyössä
sijaisvanhempien tai ohjaajien kanssa.
On tärkeää, että yhteistyö sujuu
ja voitte keskustella lapsen asioista
rakentavasti ja asiallisesti.

Lapsellesi huostaanotto on
suuri muutos elämässä,
mutta voit edelleen tukea häntä
ja osallistua hänen elämäänsä.

Voit helpottaa lapsesi oloa,
jos annat hänelle luvan kiintyä
häntä hoitaviin aikuisiin.

Voit pyytää apua ja tukea itsellesi
sosiaalityöntekijältä
ja lapsen sijoituspaikasta.

Jos olet lapsesi huoltaja,
huostaanotto ei muuta huoltajuutta;
olet edelleen lapsesi huoltaja.
Sinulla säilyy oikeus saada tietoa
esimerkiksi niistä asioista,
jotka liittyvät lapsen koulunkäyntiin.

Sanastoa

Sijaishuoltopaikka

Sijaishuoltopaikka voi olla
sijaisperhe tai perhekoti
tai lastensuojelulaitos.
Se on siis paikka,
jossa lapsi asuu sen jälkeen,
kun hänet on otettu huostaan
ja sijoitettu kodin ulkopuolella.

Sijaishuoltopaikalla on päävastuu
lapsen hoidosta ja kasvatuksesta.

Kuuleminen

Kuuleminen tarkoittaa tässä sitä,
että asianosaiset voivat kertoa
mielipiteensä ja näkemyksensä
huostaanotosta tai sijoituksesta.
Heitä pitää kuulla myös
sijoituspaikan vaihdosta
ja päättämisestä.

Asianosaisia ovat lapsen lisäksi
biologiset vanhemmat ja läheiset,
joiden hoidossa lapsi on ollut
ennen kuin huostaanottoa tai
sijoitusta on alettu valmistella.

12 vuotta täyttänyttä lasta
kuullaan aina,
mutta myös sitä nuoremman lapsen
mielipide pyritään selvittämään.
Mielipiteen kertominen
on lapsen oikeus.

Rajoitustoimenpiteet

Joskus voi olla tarpeen
rajoittaa lapsen vapautta,
yksityisyyttä ja omaisuuden hallussapitoa.
Rajoittamista tehdään,
jos sillä tavalla voidaan tukea
lapsen turvallista kasvua ja kehitystä.

Vapauden rajoittamista sanotaan
rajoitustoimenpiteiksi,
ja niitä saa tehdä vain laitoshoidossa.
Rajoittamiselle pitää olla perustelut.
Lisäksi rajoitusten pitää olla yksilöllisiä.
Se tarkoittaa, että
rajoitukset kohdistuvat
vain yhteen lapseen
eivätkä esimerkiksi
kaikkiin laitoksen lapsiin.

Rajoitustoimenpiteet perustuvat
lastensuojelulakiin.
Rajoituksista pitää tehdä
kirjalliset päätökset,
jos niitä ei ole sovittu lapsen
asiakassuunnitelmaneuvottelussa.

Lisätietoa rajoitustoimenpiteistä
on muun muassa THL:n nettisivulta.
Kirjoita hakuun sanat
”rajoitukset sijaishuollossa”.

5. Huostaanoton vaikutuksia

Huostaanotto vaikuttaa elämääsi monella tavalla.

Vaikutukset näkyvät raha-asioissa sekä lapsen ja sinun yhteydenpidossa. Tilanne vaikuttaa myös tunteisiin.

Taloudellinen tilanne voi muuttua

Huostaanotto voi muuttaa perheesi taloudellista tilannetta.

Lapsilisät, elatustuet ja vammaistuet maksetaan sijaishuoltopaikkaan. Useimmat lapsikorotukset loppuvat. Sosiaalityöntekijä huolehtii näistä muutoksista.

Kaikki asiat eivät kuitenkaan muutu: olet elatusvelvollinen silloinkin, kun lapsi asuu kodin ulkopuolella. Elatusvelvollisuus on sitä, että korvaat lapsen hoitokustannuksia. Korvaus voidaan periä molemmilta vanhemmilta, ja sen määrä lasketaan tulojen mukaan. Voit pyytää apua lastenvalvojalta elatustukien selvittämiseen.

Jos tilanne tuntuu sinusta epäreilulta, muista, että perityt korvaukset ovat lapsen hyväksi.

Huostaanotto ja sijoitus vaikuttavat myös lapsen ja vanhemman tapaamisiin. Saat tavata lastasi sovitusti. Tapaamisista voi tulla matkakuluja, mutta niihin voi saada tukea.

Lisäksi voit saada korvausta siitä, jos lapsi viettää aikaa luonasi sijoituksen aikana.

Tätä korvausta sanotaan luonapitokorvaukseksi.

Voit neuvotella korvauksista sosiaalityöntekijän kanssa esimerkiksi silloin, kun teette asiakassuunnitelmaa.

Koska lapsi asuu sijoituksen ajan muualla, asumistukesi ja toimeentulotukesi voivat muuttua.

Sinun pitää itse ilmoittaa Kelalle lapsen muuttamisesta pois. Sitten Kela tekee muutokset asumistukeen ja toimeentulotukeen.

Jos sinusta on vaikea hoitaa asumistukeen ja toimeentulotukeen kuuluvia asioita, keskustele niistä aikuissosiaalityön sosiaalityöntekijän kanssa. Saat häneltä neuvoja ja ohjeita.

Kun lapsen huostaanotto ja sijoitus päättyvät, lapsi saa käyttöönsä niin sanotut itsenäistymisvarat. Varat on tarkoitettu itsenäisen elämän perustamiseen.

Tapaamisia ja neuvotteluja lastensuojelun kanssa

Aluksi lastensuojelun tapaamisia ja neuvotteluja on paljon. Tilanne voi olla raskas, ja sinusta voi tuntua, ettet jaksa mennä tapaamisiin.

Tapaamiset ja neuvottelut
ovat kuitenkin tärkeitä.
Sinun kannattaa mennä
tapaamisiin, jos suinkin jaksat.
Niissä sovitaan asioista,
jotka koskevat lapsen hoitoa.

Sinä tiedät eniten perheesi
ja lapsesi tilanteesta.
Jos et ole mukana tapaamisissa
ja neuvotteluissa,
viranomaiset joutuvat tekemään
päätöksiä ilman tätä tietoa.

Tapaamiset voivat jännittää etukäteen,
ja se on ihan ymmärrettävää.
Jännitystä voi helpottaa,
kun sosiaalityöntekijä kertoo sinulle,
mitä asioita tapaamisessa käsitellään
ja keitä on paikalla.

Voit miettiä etukäteen,
mistä asioista ja kysymyksistä
haluat puhua.

Jos mahdollista, tee muistilista
näistä asioista ja kysymyksistä.

Tapaamisen aikana voit
tehdä muistiinpanoja
ja merkitä päivämääriä kalenteriin heti,
kun päätätte niistä.

Tarvitsetko tukihenkilön?

Voit ottaa tukihenkilön
mukaan tapaamiseen.
Hän voi rohkaista sinua
ja auttaa ottamaan puheeksi
sinulle tärkeitä asioita
lapsesi äitinä tai isänä.

Joskus palavereissa saatetaan
puhua vaikeaa viranomaisten kieltä.
Silloin tukihenkilö voi selittää,
mitä asiat tarkoittavat
sinun, perheesi ja lapsen elämässä.

Huoltajan oikeudet

Huoltajana sinulla on oikeus:

- päättää lapsen nimestä, kansallisuudesta ja uskonnosta,
- toimia lapsen edunvalvojana muun muassa taloudellisissa tilanteissa,
- pitää yhteyttä lapseen sovitulla tavalla,
  jos se ei ole lapsen edun vastaista tai jos sosiaalityöntekijä
  ei tehnyt päätöstä yhteydenpidon rajoittamisesta,
- saada tietoa lapsen asioista ja
- osallistua lasta koskevien päätösten tekemiseen
  esimerkiksi kouluasioissa ja terveydenhoidossa.

Kun lapsi on sijoitettuna, et voi enää päättää niistä asioista,
jotka kuuluvat lapsen päivittäiseen hoitoon, huolenpitoon ja kasvatukseen.

6. Monenlaisia tunteita

Lapsen sijoittaminen pois kodista se on valtava muutos lapselle ja vanhemmalle.

Sijoittaminen nostaa esiin monenlaisia tunteita, jopa kriisin. Usein kriisi iskee täysillä sitten, kun lapsi on muuttanut pois.

Kaikenlaiset tunteet ovat sallittuja, ja on luonnollista, että vanhempi ja lapsi reagoivat suureen muutokseen tunteilla.

Tunteiden kirjo voi ulottua häpeästä rakkauteen. Muita tunteita ovat esimerkiksi avuttomuus, pelko, masennus, epätoivo, viha ja syyllisyys.

Vanhempi ja lapsi voivat olla huolissaan siitä, miten lapsi pärjää sijoituspaikassa.

Vanhempi voi olla helpottunut siitä, että vaikea tilanne on ratkaistu. Tunteet voivat olla ristiriitaisia. Helpotuksen tunne voi aiheuttaa syyllisyyttä.

Vanhempi voi myös olla pettynyt siihen, että lapsi sijoitettiin pois kodista. Hän voi surra ja ikävöidä.

Olisi hyvä, että et kiellä itseäsi tuntemasta jotakin tunnetta.

Tunteiden käsittelyyn saa apua ja tukea

Muista, että kriisistä voi aina selviytyä. Kriisistä selviytymiseen kuuluu tunteiden käsittely. Siihen voi saada apua ja tukea, ja sitä kannattaa ottaa vastaan.

Tuen tarjoaminen on lastensuojelun tehtävä. Vanhemmat voivat olla kriisin keskellä liian väsyneitä hakemaan sitä itse.

Vanhemmat eivät aina myöskään ymmärrä, että tukea saa ja se voi oikeasti auttaa. Siksi on tärkeää, että lastensuojelu tarjoaa tukea hyvin selvästi ja ymmärrettävästi.

Joskus voi käydä niin, että vanhempi ei halua tukea, jos huostaanotto on tehty vasten hänen tai lapsen tahtoa.

Lastensuojelu voi tarjota vanhemmalle avuksi sosiaaliohjausta. Se tarkoittaa käytännössä sitä, että voit purkaa ja käsitellä tunteitasi koulutetun ammattilaisen kanssa.

Apua ja tukea voit saada myös aikuissosiaalityöstä, terveyskeskuksen psykiatriselta sairaanhoitajalta, työterveydestä ja verkkopalveluista. Voit purkaa ja käsitellä tunteitasi koulutetun ammattilaisen kanssa.

Vertaistuki voi auttaa. VOIKUKKIA-vertaistukiryhmä on niille vanhemmille, joiden lapsi on otettu huostaan tai sijoitettu kodin ulkopuolelle.

Selvitä, toimiiko sinun paikkakunnallasi VOIKUKKIA-vertaistukiryhmä. Voit kysyä asiasta esimerkiksi lastensuojelun työntekijältä.

Vinkkejä omien tunteiden kohtaamiseen

- Hyväksy itsesi ja tunteesi.
  Hyväksy myös vaikeat tunteet, esimerkiksi kateus ja mustasukkaisuus.
  Ne ovat aivan normaaleja tunteita.

- Älä torju tunteitasi.

- Opettele tunnistamaan tunteitasi ja puhumaan niistä.

- Vaikka hyväksyt tunteesi,
  älä anna niiden hallita itseäsi ja määrätä, miten toimit.

- Lapsi voi osoittaa kiintymystä sijaisvanhempia kohtaan,
  ja tämä voi tuntua sinusta vaikealta.
  Yritä nähdä asia lapsesi kannalta:
  hänestä kaksi ”äitiä” tai kaksi ”isää” voi tuntua normaalilta.

- Kun tapaat lastasi, voi syntyä tilanteita,
  jotka ovat sinusta hämmentäviä tai tuntuvat loukkaavilta.
  Älä jää hautomaan yksin, vaan juttele jonkun kanssa.
  Voit puhua näistä tilanteista esimerkiksi
  sosiaalityöntekijän tai sijaisvanhemman tai muun ammattilaisen kanssa.

- Kun tapaaminen päättyy, lapsesta voi olla vaikea erota.
  Tapaamisen jälkeen mielessä pyörivät monenlaiset tunteet.
  Olisi hyvä, jos voisit purkaa tunteitasi jollekulle.

- Joudut olemaan paljon erossa lapsestasi.
  Silloin voi joskus olla niin kova ikävä ja tuntua niin yksinäiseltä,
  että sitä on vaikea kestää.
  Älä jää yksin näihin tunteisiin,
  vaan etsi joku, jonka kanssa voit jutella.
  Voit kirjoittaa tunteistasi esimerkiksi päiväkirjaan
  tai piirtää tai maalata niitä.

- Pidä huolta jaksamisestasi ja omista voimavaroistasi.

- Muista, että saat olla iloinen ja voida hyvin.
  Sinulla on lupa tehdä asioita, joista saat iloa ja hyvää oloa.
  Joillekin iloa antavat liikunta, luonto ja käsityöt.
  Mistä sinä saat iloa ja hyvinvointia?

7. Tapaamiset ja yhteydenpito

Hyvä yhteistyö sijaisvanhempien kanssa on lapsesi etu.

Vanhemman mielestä
lastensuojelun päätökset
voivat olla huonoja,
ja hän voi olla kriisissä.
Hän voi olla
hädissään ja hämmentynyt,
kun monenlaiset tunteet
myllertävät mielessä.

Vanhempi ei myöskään aina tiedä
omia oikeuksiaan.
Hänestä voi tuntua siltä,
että hänet on jätetty
ulkopuolelle lapsen asioissa
eikä hän saa osallistua
lapsen arkeen niin kuin haluaisi.

Kaikkien näiden syiden vuoksi
yhteistyö lapsen sijaisvanhempien
ja lastensuojelun kanssa
voi tuntua ylivoimaiselta.

Sinua voi auttaa, jos muistat,
että hyvä yhteistyö on lapsesi etu.
Se auttaa lasta saamaan
parhaan mahdollisen hoidon.

Jokainen perhe on erilainen, ja ratkaisutkin ovat erilaisia.

Yhteydenpito sijaisvanhempien kanssa

Voit pitää yhteyttä
sijaisvanhempiin säännöllisesti.
On luonnollista ja oikein,
että haluat olla selvillä
lapsesi tilanteesta.

Saat kysyä ja olla kiinnostunut
lapsen kehityksestä.
Voi kysyä ja keskustella päivähoidosta,
koulusta, terveydestä, kavereista,
oppimisesta, hyvinvoinnista
tai muista kuulumisista.

Jos yhteistyössä sijaisvanhempien kanssa
on ongelmia, juttele asiasta
lapsesi sosiaalityöntekijän kanssa.
Yhdessä voitte etsiä ratkaisuja.

Jotkut vanhemmat kokevat,
että he saavat sijaisvanhemmilta
tarpeeksi tietoa lapsensa tilanteesta.
Osa taas kokee,
että he ovat ulkona lapsen asioista.

Sinua vanhempana
voi auttaa yhteistyössä
sen muistaminen,
että sijaisvanhempiakin voi jännittää.
Tilanne on heillekin uusi,
ja hekin voivat jännittää,
miten yhteistyö alkaa sujua.

Myös sijaisvanhemmilla
voi olla ristiriitaisia tunteita,
ja työnjako lapsen asioissa
voi olla heillekin epäselvä.

Vanhempien ja sijaisvanhempien
kannattaa selvittää
epäselvät asiat toistensa
ja lastensuojelun työntekijän kanssa.

Ensimmäinen tapaaminen lapsen muuton jälkeen

Tapaaminen on uusi tilanne kaikille.
Vanhempi ja lapsi tapaavat
esimerkiksi omassa kodissa,
sijaishuoltopaikassa,
perhetukikeskuksessa
tai muussa paikassa.
Paikalla voi olla muitakin ihmisiä.

Olet ehkä epävarma,
mitä tapaamisessa tapahtuu.
Saatat jännittää,
mitä voit tehdä lapsesi kanssa
tai mistä voit puhua
lapsen ja sijaisvanhempien kanssa.

Voit jutella tapaamisesta etukäteen
sosiaalityöntekijän
tai sijaisvanhempien kanssa.
Voit esimerkiksi kysyä,
saatko olla lapsen kanssa kahdestaan
vai keitä muita on paikalla.

Vuorovaikutusta helpottaa,
kun jokainen on ystävällinen muille
ja kunnioittaa muita.

Varaudu siihen,
että lapsi saattaa käyttäytyä
uudella, ehkä erikoisellakin tavalla.
Onhan tilanne uusi ja outo
myös lapsellesi, ja
hänelle voi tulla muistoja siitä,
kun hän asui kanssasi kotona.
Todennäköisesti hän on
ikävöinyt sinua.

On tärkeää, että annat lapsen tuntea
ja ilmaista niitä tunteita,
joita hänelle tulee.
Joskus lapsen käyttäytymiselle
pitää ehkä asettaa rajoja.
Siksi olisi hyvä,
että sovitte pelisäännöt yhdessä
sijaisvanhempien kanssa.
Sopikaa pelisäännöistä niin,
että lapsi kuulee ja näkee
teidän sopivan niistä yhdessä.

Suhde omaan lapseen on kaikkein tärkein

Sinulle voi tulla vaikeita tunteita
tapaamisten aikana ja niiden jälkeen.
Älä kuitenkaan luovu
lapsesi tapaamisesta,
sillä lapsi on kaikkein tärkein!
Omien tunteidesi käsittelyyn voit
hakea tukea ja apua esimerkiksi
sosiaalityöntekijän kautta.

Ehkä sinusta tuntuu siltä,
että tapaat lastasi liian harvoin
tai tapaamiset kestävät liian vähän aikaa.
Kysy sosiaalityöntekijältä,
miksi tapaamisia on niin harvoin
ja miksi ne ovat niin lyhyitä.

Sinulla on lupa kysyä
tapaamisiin liittyvistä asioista
ja kertoa omista toiveistasi.
Saat myös ehdottaa
muutoksia tapaamisiin.

Ajatuksia ja vinkkejä yhteistyöstä

- Sijaisvanhemmat pitävät lapsista ja haluavat huolehtia heistä.

- Sijaisvanhemmat ovat tavallisia ihmisiä,
  joiden kanssa voit keskustella
  samalla tavalla kuin muidenkin kanssa.
  Kukaan ihminen ei ole täydellinen, eivät hekään.

- Sinun ei tarvitse olla
  kiitollisuudenvelassa sijaisvanhemmille.
  Riittää, että olet heitä kohtaan
  yhtä asiallinen ja ystävällinen
  kuin kaikkia muitakin kohtaan.

- Aikuisten ei tarvitse kilpailla lapsesta,
  koska lapselle ovat tärkeitä kaikki aikuiset,
  jotka hoivaavat häntä.

- Auta lastasi sopeutumaan sijaishuoltopaikkaan.
  Voit esimerkiksi osoittaa hänelle,
  että hyväksyt hänen asumisensa siellä.
  Se on lapsen toinen koti.

- Jos jokin asia vaivaa sinua,
  ota se rohkeasti puheeksi sijaisvanhempien kanssa.
  Älä kuitenkaan tee sitä lapsen kuullen.
  Aikuisten riitely aiheuttaa lapselle
  huolta ja turvattomuuden tunnetta.

- Älä arvostele lapselle sijaisvanhempia
  ja sijaishuoltopaikkaa.

- Älä utele lapselta sijaishuoltopaikan asioita.
  Anna lapsen kertoa itse sen verran kuin hän haluaa kertoa.

- Noudata vierailusopimusta ja muita sovittuja asioita.
  Tapaamisen peruminen aiheuttaa
  lapsellesi paljon pahaa mieltä.

- Kaikki aikuiset:
  Sopikaa yhteisistä pelisäännöistä, joita lapsi noudattaa
  sijaishuoltopaikassa ja vanhemman luona.
  Käyttäytykää asiallisesti ja kunnioittavasti toisianne kohtaan.
  Älkää puhuko pahaa toisistanne lapselle.

8. Pidä huolta itsestäsi

Muista, että apua voi hakea ja saada.

Muista, että vanhemmuus jatkuu.
Olet edelleen lapsesi isä tai äiti.
Pidä huolta itsestäsi.

Mitä paremmin jaksat ja voit,
sitä paremmin pystyt tukemaan lastasi.
Jokainen ansaitsee hyviä asioita.
Myös sinä saat tehdä asioita,
joista nautit ja saat iloa ja hyvää mieltä.
Ole armollinen itsellesi,
olet tehnyt parhaasi siinä hetkessä.

Hae rohkeasti apua ja tukea.
Kaikesta voi selviytyä.
Muista, että sinä olet arvokas.

Sinun hyväsi ei ole pois lapselta.
Mieti, mitä kivaa
paras ystäväsi neuvoisi sinua
tekemään juuri nyt
– ja tee se!

Vanhemman muistilista

- Olet tärkeä lapsellesi,
  ja lapsesi tarvitsee sinua.

- Säännölliset tapaamiset
  ovat lapsellesi tärkeitä.
  Hänelle on tärkeää tuntea,
  että hän merkitsee sinulle paljon
  etkä hylkää häntä.

- Jos et pääse tapaamiseen,
  ilmoita lapsellesi ja sijaisvanhemmille
  ja sovi uusi ajankohta.
  Tapaamisen peruminen on
  lapselle raskas pettymys,
  ja sen tekee vielä raskaammaksi,
  jos et ilmoita peruuntumisesta.

- Sinua saattaa mietityttää jokin
  tapaamisissa tai niiden järjestelyissä.
  Juttele asioista rohkeasti
  sijaisvanhempien kanssa.
  Voit puhua näistä asioista
  myös sosiaalityöntekijän kanssa.

- Mitä voit tehdä lapsen kanssa
  tapaamisessa?
  Puuhailkaa tavallisia arkisia asioita.
  Se on arjen jatkuvuutta ja
  antaa lapselle turvallisuuden tunnetta.

- Juttele lapsen elämän
  tavallisista asioista:
  Mitä hän on tehnyt?
  Mitä koulussa tai
  päivähoidossa on tapahtunut?
  Mitä lapsi on oppinut?
  Mistä lapsi pitää?
  Myös tunteista saa puhua!

- Älä korvaa poissaoloasi hemmottelulla
  ja keksimällä jotakin
  erityistä tekemistä.

  Arki on parasta
  ja toimii ihan hyvin.

Vanhemmuus jatkuu

Vanhempi on aina
oman lapsensa vanhempi.
Vanhemmuus jatkuu silloinkin,
jos lapsi otetaan huostaan
tai sijoitetaan kodin ulkopuolelle.

Huostaanotto tai sijoitus
voivat aiheuttaa syvän kriisin.
Kriisistä voi selvitä, ja siihen saa apua.

Tämä opas on tarkoitettu kaikille,
jotka haluavat selkokielistä tietoa
lastensuojelusta ja vanhemmuudesta
huostaanoton tai sijoituksen jälkeen.

Opas on syntynyt yhteistyönä,
jonka osapuolet olivat
Kasper – Kasvatus- ja perheneuvonta ry:n
Voikukkia-toiminta ja
Kehitysvammaisten Tukiliiton
Vahvistu vanhempana -hanke.

Kehitysvammaisten Tukiliitto ry
Pinninkatu 51
33100 Tampere

www.tukiliitto.fi

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖ TUKEE TOIMINTAAMME
VEIKKAUKSEN TUOTOLLA